

Tien jaar slachtofferenquêtes in Nederland: Een selectie

Jaak van Kerckvoorde*

*'Criminal statistics are like a bikini:
what they reveal is suggestive, and
what they hide is vital.'*

L. Radzinowicz

Schematische opzet van dit artikel

Inleiding

Slachtofferschap van – een gedeelte van de – kleine criminaliteit in Nederland sinds 1973

1. Inleiding
2. Slachtofferschap
3. Slachtofferschap per delicttype
4. De ernst van de delicten, gemeten aan de hand van de materiële gevolgen
5. Risicofactoren
 - a. Leeftijd en geslacht
 - b. Burgerlijke staat
 - c. Sociaal milieu
 - d. Verstedelijkingsgraad
6. Een aanzet tot victimologische risico-analyse

Aangifte van – een gedeelte van de – kleine criminaliteit in Nederland door slachtoffers sinds 1973

1. Inleiding
2. Aangifte van misdrijven
3. Aangifte per delicttype
4. Welke slachtoffers doen geen aangifte?
5. Reden(en) van niet-aangifte bij de politie

Verbaliseringsgedrag van de politie

1. Inleiding
2. Verbalisering van gemelde misdrijven
3. Verbalisering per delicttype
4. Factoren die de verbaliseringsbeslissing beïnvloeden

Slotbeschouwing

Inleiding

Vragen over de – evolutie van de – omvang, de aard, de verdeling van de effecten van criminaliteit zijn aan de orde van de dag. Haast nooit kunnen dergelijke vragen aan de hand van een statistiek van de geïncrimineerde criminaliteit worden

* Buitengewoon docent, faculteit Rechtsgeleerdheid K.U. Leuven.

beantwoord. Ondanks de recente verbeteringen inzake de Belgische politieke statistiek kan ook deze in de meeste gevallen geen geldig alternatief bieden.

Voor een deel van wat men geredelijk als 'kleine criminaliteit' omschrijft bieden slachtofferenquêtes wél uitkomst. Afgezien van enkele beperkte, lokale studies¹ zijn deze in België evenwel onbestaand. In Nederland en ook in de Verenigde Staten van Amerika daarentegen worden zij al gedurende een tiental jaren op ruime schaal doorgevoerd. Ondermeer omdat aangenomen mag worden dat op een aantal punten de situatie in ons land niet fundamenteel van deze bij onze Noorderburen zal verschillen, geven wij in kort bestek een overzicht van op Nederland betrekking hebbende resultaten.² Wij behandelen daarbij achtereenvolgens: de omvang en de aard van slachtofferschap in Nederland sinds 1973, factoren die van invloed zijn op victimisatierisico's, de aangifte door slachtoffers, en het verbaliseringsgedrag van de politie.

Slachtofferschap van – een gedeelte van de – kleine criminaliteit in Nederland vanaf 1973

1. Inleiding

In 1974 startte het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (W.O.D.C.) van het Nederlandse Ministerie van Justitie in samenwerking met het Nederlands Instituut voor Publieke Opinie (N.I.P.O.) met de enquêtering van (potentiële) slachtoffers van criminaliteit. Hun laatste enquêtering sloeg op het jaar 1980; met ingang van datzelfde jaar werd de enquêtering door het Centraal Bureau voor de Statistiek (C.B.S.) overgenomen en verder gezet.

Doorheen het decennium vonden wel wat wijzigingen plaats: deze belemmeren de vergelijkbaarheid van de resultaten. Zo werden in aanvang alleen (potentiële) slachtoffers van minstens 18 jaar geënquêteerd: deze leeftijd werd gaandeweg tot 15 jaar verlegd. Ook werden er delicttypen aan de voorgelegde lijst toegevoegd. Niet-Nederlanders werden in sommige enquêtejaren niet, in andere jaren wél in de doelgroep opgenomen. Aanvankelijk vertrok men van een adressen-, later van een personensteekproef. Verder bleef de vraagstelling zelf niet onveranderd³, werden door het W.O.D.C./N.I.P.O. respectievelijk het C.B.S. uiteenlopende wegingsmethoden toegepast, en werd een extra-correctie ter verkleining van de invloed van geheugeneffecten wel door het W.O.D.C., maar niet door het C.B.S. toegepast.

Een vergelijking van de gegevens tot in 1979 met deze sinds 1980 is zonder een groot aantal correcties niet mogelijk. Anderzijds geven de cijfers over 1973

1. JANSSEN, C., KEGELS, M.L., KELLEN, M. en SOUGNE, L., *La peur et la ville*, Rapport d'une enquête sur le sentiment de sécurité des Liégeois, Liège, Université de Liège, 1981, 22; VAN DEN BULCKE, A., *Victimologie bij bejaarden*. Onderzoeksmodel en toepassing, Leuven, Katholieke Universiteit Leuven (licentiaatsverhandeling), 1981, 94 + bijl.; LEMAITRE, A., *Le sentiment de sécurité des Liégeois*, Liège, Université de Liège (mémoire), 1982, 74 + ann. Ondermeer op deze werken komen wij in een volgende bijdrage terug.

2. Wij maakten gebruik van de op het eind van dit artikel opgesomde publikaties.

3. Zo gebruikte men in aanvang voor het delict 'handtastelijkheden met seksuele bedoelingen binnenshuis', door de toevoeging van 'tegen uw wil en op een agressieve manier' een wat engere definiëring.

tot en met 1979, en deze over 1980 tot en met 1982 een bruikbaar beeld van de ontwikkeling van victimisatie tijdens de twee respectievelijke periodes. Jaarlijks zijn daarbij zo'n 10.000 respondenten geënquêteerd. In 1982 waren het er 10.765: zowat 64 % van de beoogde steekproef van 16.900 eenheden. Eventuele vertekening van de bevindingen door de niet geringe non-responsie heeft men, zoals voor de andere jaren, met behulp van weging van de steekproefresultaten getracht zoveel mogelijk uit te schakelen.

2. Slachtofferschap

In 1976 werden 17,8 %, dit is één op vijf tot zes, van de respondenten slachtoffer van minstens één bevraagd delict. De daaropvolgende twee jaren steeg dit percentage over 18,0 naar 18,8 % (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 9).⁴ In 1980 bedroeg het 32,8 %⁵ waarna het in 1981 tot 34,0 % en in 1982 tot 35,5 % steeg (Van der Heijden, 1983, 8). In 1982 werd bijgevolg zowat één respondent op drie slachtoffer van minstens één voorgelegd delict.⁶ Uit cijfers over 1980 blijkt dat zowat één op drie van de slachtoffers met minstens twee soorten misdrijven te maken kreeg (Buiel, 1982, 22).

Gezien de merkkelijk lagere slachtofferpercentages in het begin van de bekeken periode is de kans groot dat men concludeert dat de kansen op slachtofferschap in Nederland op tien jaar ruim verdubbeld zijn. Nadere inspectie toont aan dat de abrupte stijging in 1980 met een merkkelijk groter aantal expliciet voorgelegde delictomschrijvingen – voordien 10, nu 16 delicten –⁷ samengaat; zoals verder zal blijken moet de toename voor een zeer groot gedeelte aan deze verandering in het meetinstrument toegeschreven worden.

Al bij al is er, binnen de twee enquêteringsreeksen bekeken, telkens slechts een eerder kleine stijging van het slachtofferpercentage.

3. Slachtofferschap per delicttype

In onderstaande tabel vindt men een overzicht van de slachtofferpercentages per delictsoort. Waar toepasselijk werden de cijfers tot en met 1979 berekend voor de werkelijke potentiële slachtoffers: bezitters van een fiets, bromfiets of auto.⁸ Bij de verwerking van de resultaten over 1980 en volgende voerde het C.B.S. geen dergelijke correctie door (Van der Heijden en Huijs, 1982, 39), wat op sommige resultaten duidelijk van invloed bleek.

4. Exclusief aanrijding buiten schuld door een motorvoertuig (op zich geen delict), maar inclusief het verkeersmisdrijf 'doorrijden na ongeval' (VAN DIJK en STEINMETZ, 1979, 9).

5. Aangepaste berekeningswijze, daardoor is het percentage enigszins afwijkend van de elders gepubliceerde 31,0 %.

6. Het aantal slachtoffers is niet gelijk te stellen aan het aantal misdrijven. Iemand kan slachtoffer geworden zijn van verschillende soorten misdrijven of van meer misdrijven van dezelfde soort. Anderzijds kunnen bij één misdrijf meerdere slachtoffers betrokken zijn.

7. Doorrijden na aanrijding behoort niet tot de rechtstreeks voorgelegde delicttypen, maar wordt via een bijvraag bij 'aanrijding buiten schuld' gescreend.

8. Wanneer de respondent niet zelf een auto bezat, maar wel zijn partner, dan werd die auto in het onderzoek betrokken. Deze procedure werd niet voor de fiets of bromfiets van een partner gevolgd.

Tabel 1. De ontwikkeling van slachtofferpercentages per delicttype sinds 1973 (1)

Delicttype:	Jaar:	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
		(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(3)	(3)	(3)
Diefstal van fiets		4,0	3,0	4,5	5,4	5,9	5,7	7,5	4,9	5,1	5,5
Diefstal van bromfiets		7,0	10,0	6,5	4,0	4,2	4,5	3,9	0,4	0,4	0,4
Diefstal van personenauto		—	0,5	0,4	0,5	0,6	0,3	0,5	0,3	0,3	0,3
Diefstal uit auto		2,0	2,0	1,7	3,0	2,3	2,3	3,4	1,9	2,2	2,2
Diefstal vanaf auto		—	—	—	—	—	—	—	4,9	5,4	5,1
Diefstal van portemonnaie of portefeuille		1,0	1,0	1,7	3,0	2,3	2,5	2,8	2,4	2,5	2,4
Inbraak thuis (particulieren)		0,9	0,7	1,1	1,1	1,2	1,2	1,7	1,6	1,8	2,2
Overige diefstal		—	—	—	—	—	—	—	5,5	5,5	6,4
									9,0	9,1	9,8
Beschadiging van auto				5,0	5,9	6,8	7,7	9,7			
Overige vernielingen		—	—	(4)	(4)	(4)	(4)	(4)	6,7	7,0	6,2
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen buitenshuis		—	—	1,1	1,3	1,5	1,4	1,5	1,0	0,9	0,8
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen binnenshuis		—	—	—	—	—	—	—	0,9	1,1	1,5
Bedreiging of geweldpleging buitenshuis (excl. seks. bed.)		—	—	1,5	2,5	2,6	2,8	3,2	3,4	3,2	3,1
Bedreiging of geweldpleging binnenshuis (excl. seks. bed.)		—	—	—	—	—	—	—	1,6	1,9	2,7
Exhibitionisme		—	—	—	—	—	—	—	1,3	1,6	1,7
Aanrijding buiten schuld met doorrijden dader		—	—	1,0	1,0	0,9	0,9	1,2	1,4	2,0	2,4
Aanrijding buiten schuld door motorrijwiel of -voertuig		3,0	3,0	4,5	7,1	6,3	8,0	6,4	—	—	—

1. De cijfers verschillen soms over de onderscheidene publikaties. Wij gebruikten telkens het meest recente retrospectief overzicht. De cijfers vóór 1977 hadden betrekking op minstens 18-jarigen, en deze over 1977 tot en met 1979 op minstens 16-jarigen. In deze tabel werden de cijfers over 1973 tot en met 1976 gecorrigeerd, zodat ze met deze over 1977 tot en met 1979 vergelijkbaar zijn. De cijfers over 1980 en volgende hebben betrekking op minstens 15-jarigen. De cijfers over 1973 tot en met 1979, en deze over 1980 tot en met 1982, zijn doorgaans niet zonder meer vergelijkbaar, met name niet voor wat rijwiel- of voertuiggebonden delicten betreft.

2. Bron: VAN DIJK, J., en STEINMETZ, C., *The Burden of Crime on Dutch Society*, The Hague, Ministry of Justice, 1980, blz. 8.

3. Bron: VAN DER HEIJDEN, A., Slachtofferschap van misdrijven in 1982, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 27 (okt. 1983), 10, blz. 15.

4. Beschadiging van eigendom.

Beschadiging van de auto en/of van andere eigendommen blijkt het meest voor te komen: in 1982 werden er bijna 10 %, respectievelijk 6 % van de respondenten door getroffen. Verhoudingsgewijs werden bij de enquêtering veel vormen van diefstal voorgelegd: diefstal vanaf een auto, fietsdiefstal en de restcategorie 'overige diefstal' troffen telkens zowat 5 % van de respondenten.

Tabel 1 bevat zowel W.O.D.C./N.I.P.O. als C.B.S.-resultaten. Zoals in 1. vermeld zijn deze niet zonder meer onderling vergelijkbaar. Een beter aankno-

pingspunt omtrent de evolutie van slachtofferschap van kleine criminaliteit tussen 1975 en 1982 vinden we in een bijlage aan het Jaarverslag van het Openbaar Ministerie 1982. Daarin wordt de ontwikkeling van slachtofferschap in verhoudingsgetallen ten opzichte van het peiljaar 1980 uitgedrukt, waarbij zowel de W.O.D.C./N.I.P.O. – als de C.B.S. – slachtofferpercentages over 1980 op honderd gesteld zijn.⁹

Tabel 2. De ontwikkeling van de criminaliteit vanaf 1975 tot en met 1982 op basis van de W.O.D.C./N.I.P.O.- en C.B.S.-slachtofferpercentages uitgedrukt in verhoudingsgetallen ten opzichte van het peiljaar 1980. Zowel de W.O.D.C./N.I.P.O.- als de C.B.S.-slachtofferpercentages van 1980 zijn op honderd gesteld

<i>Delicttype:</i>	<i>Jaar:</i>	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
								(1)	(1)
Diefstal van fiets		64	80	76	73	100	100	106	105
Diefstal van bromfiets		–	–	120	100	100	100	100	103
Diefstal van personenauto		150	150	150	100	150	100	100	102
Diefstal uit auto		73	120	93	93	133	100	122	123
Diefstal vanaf auto		–	–	–	–	–	–	–	–
Diefstal van portemonnaie of portefeuille		65	115	92	96	108	100	117	100
Inbraak thuis (particulieren)		73	73	80	80	106	100	112	132
Overige diefstal		–	–	–	–	–	–	–	–
Beschadiging van auto									
Overige vernielingen		48	57	66	74	94	100	104	98
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen buitenshuis		73	87	100	93	107	100	100	74
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen binnenshuis		–	–	–	–	–	–	–	–
Bedreiging of geweldpleging buitenshuis (excl. seks. bed.)		37	61	63	68	80	100	97	87
Bedreiging of geweldpleging binnenshuis (excl. seks. bed.)		–	–	–	–	–	–	–	–
Exhibitionisme		–	–	–	–	–	–	–	–
Aanrijding buiten schuld met doorrijden dader		71	71	69	69	86	100	136	166
Aanrijding buiten schuld door motorrijwiel of -voertuig		–	–	–	–	–	–	–	–

1. Voorlopige cijfers.

Bron: Bijlage VIII, Jaarverslag Openbaar Ministerie 1982, blz. 50.

Opvallend zijn de sterke toename van het percentage slachtoffers van doorrijden na een aanrijding en de – zij het minder uitgesproken – stijging van het percentage slachtoffers van inbraak. Verder zijn sinds de beginperiode ook de slachtofferpercentages voor bedreiging/mishandeling op straat tot 1980 voortdurend en sterk gestegen, en namen deze voor vernielingen tot 1981 toe. Het slachtofferpercentage voor autodiefstal daarentegen ligt sinds 1980 relatief laag; het aan-

9. Bijlage VIII van het *Jaarverslag Openbaar Ministerie 1982*, bladzijde 50. Voor een idee omtrent de initiële verschillen vergelijk men de in het jaarverslag van het Openbaar Ministerie over 1980 gepubliceerde cijfers met deze die later over datzelfde jaar in C.B.S.-publicaties uitgebracht zijn. Zie ook: BUIEL, 1982, 44-46 en VAN DER HEIJDEN en HUIJS, 1982, 42.

vankelijk stijgende percentage voor handtastelijkheden op straat nam, na een stabilisering in 1980-1981, vrij sterk af. Waar de cijfers voor fietsdiefstal in een wat stijgende en die voor bromfietsdiefstal in een eerder vlakke trend zitten, tonen de cijfers voor diefstal uit een auto en zakkenrollerij een wisselend verloop.

4. *De ernst van de delicten, gemeten aan de hand van de materiële gevolgen*

Een aantal slachtoffers gaat ook lang na de feiten onder psychische en maatschappelijke gevolgen van het delict gebukt. Zulke gevolgen bleven in de hier behandelde enquêtes buiten beschouwing.¹⁰ Wat het opgelopen letsel, de schade bij vernieling of de waarde van het gestolene betreft zijn er wél gegevens: hieruit blijkt dat doorgaans de bevraagde delicten weinig ernstig zijn. Zo liep in 1982 minder dan 4 % van de slachtoffers een letsel op: 1 op elke 1.000 slachtoffers diende als gevolg van een misdrijf in het ziekenhuis te worden opgenomen. Bij ongeveer de helft van de diefstallen was de waarde van het gestolene kleiner dan 100 gulden. Eventuele schade bedroeg in de helft van de gevallen minder dan 250 gulden (Van der Heijden, 1983, 9 en 19).

De voor Nederland over het jaar 1977 geschatte totale kosten van de toen in de enquête opgenomen eigendomsdelicten bedroeg een kleine 0,4 miljard gulden, waaronder honderdtachtig miljoen gulden voor fietsdiefstal en drieenvijftig miljoen gulden voor autodiefstal. Per gezin maakte dit zo'n honderdtwintig, per persoon zo'n veertig gulden (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 14).¹¹

5. *Risicofactoren*

a. Leeftijd en geslacht

Verhoudingsgewijs werden meer jongeren dan ouderen, en meer mannen dan vrouwen slachtoffer van minstens één voorgelegd delict.

Jongeren zijn verhoudingsgewijs vaker slachtoffer van diefstal en van vernielingen. Jonge mannen krijgen meer met bedreigingen te maken, jonge vrouwen meer met exhibitionisme en met handtastelijkheden met seksuele bedoelingen. Overigen zijn *mannen* in het algemeen vaker slachtoffer van bedreigingen, dit zowel op de openbare weg als in meer besloten plaatsen (inclusief cafés). *Vrouwen* daarentegen zijn in het algemeen vaker slachtoffer van seksuele delicten.

10. Voor meer informatie over de materiële, respectievelijk de immateriële problematiek van slachtofferschap van ernstige vermogens- en geweldsmisdrijven leze men de publikaties van G. SMALE: *Slachtoffers van ernstige vermogens- en geweldsmisdrijven*, Groningen, Kriminologisch Instituut, 1977, e.v.

11. Zoals talrijke vergelijkingen loopt ook de volgende mank, maar toch: voorzover ook in België de kosten van dergelijke 'kleine criminaliteit' een zeshonderdvijftig frank per inwoner zouden belopen, moet men er toch rekening mee houden dat slechts een fractie van de kosten van 'kleine criminaliteit' in beeld gebracht is. Zo mogen op grond van door FRANK (*La fraude fiscale en Belgique*, Bruxelles, Editions de l'Université Libre de Bruxelles, 1977, 62) gepubliceerde cijfers de kosten per inwoner voor alleen al fiscale fraude (en fiscale onderschatting) op meer dan veertien duizend frank geraamd worden, dit is: tweeëntwintig maal de kosten ten gevolge van diefstal en vernieling ten nadele van particulieren.

Een combinatie van leeftijd met geslacht geeft voor 1982 volgend beeld: van de mannen tussen 15 en 19 jaar was 50 % slachtoffer, tegenover 14 % bij de vrouwen van 65 jaar en meer.

b. Burgerlijke staat

Gezien de soms kleine aantallen waarop de mogelijke relatie tussen burgerlijke staat en slachtofferrisico bekeken werd is enige omzichtigheid geboden. Toch zijn er aanwijzingen dat ook deze sociobiografische eigenschap – via verschillen inzake levensstijl? – van invloed is, dit overigens onafhankelijk van hoger genoemde kenmerken.

Slachtofferschap komt bij weduwen en weduwnaars verhoudingsgewijs weinig voor, dit in tegenstelling met ongehuwden en – in 1982 vooral – echtge-scheidenen.

c. Sociaal milieu

Uit de W.O.D.C. publikatie over de periode 1973-1978 (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 14) blijkt dat leden van de hogere sociale milieus een grotere slachtofferkans hebben. Deze bevinding krijgt bevestiging in de C.B.S.-enquête over het jaar 1980: naarmate het opleidingsniveau, respectievelijk het inkomen van het hoofd van het huishouden hoger is, vindt men ook hogere slachtofferpercentages. Tevens zijn de algemene slachtofferpercentages hoger bij beoefenaren van vrije beroepen, bedrijfshoofden en bedienden.

d. Verstedelijkingsgraad

Tenslotte neemt, globaal gezien, de kans slachtoffer van een van de voorgelegde misdrijven te worden toe bij een hoger liggende urbanisatiegraad. De weerhouden vormen van kleine criminaliteit komen procentueel meer voor in dichter bevolkte en meer verstedelijkte gebieden.

6. Een aanzet tot victimologische risico-analyse

Via multivariante analyses werd door het W.O.D.C. bekeken waarmee de kans op slachtofferschap vooral samenhangt. De bevindingen uit de twee typen analyses zijn analoog: de belangrijkste factor is de leeftijd. Los daarvan wordt de slachtofferkans mede bepaald door de grootte van de woonplaats (inwonersaantal). Verder is er een groter risico voor leden van hogere sociale milieus en lopen mannen een iets groter risico om slachtoffer van een delict te worden.

Concreet toegepast heeft een jonge in de grootstad wonende en tot een hoog sociaal milieu horende man een slachtofferkans van 60 %; een vijftien maal grotere victimisatiekans dan de in een dorp wonende en tot de middenklasse horende bejaarde vrouw (4 %) (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 22). Vanzelfsprekend gaat het hier om een *algemene* slachtofferkans per deelgroep. Voor welbepaalde delicten kan een en ander verschillend liggen. Zo lopen vooral jonge vrouwen een relatief grote kans op slachtofferschap van handtastelijkheden met seksuele

bedoelingen. Onderzoek¹² heeft uitgewezen dat de meeste onrustgevoelens aanwezig zijn bij in de stad wonende jonge vrouwen; hoewel voor zulke onrust wel enige grond bestaat, blijft ook voor deze groep het hier bekeken slachtofferrisico tamelijk klein. Zo ook met de angst bij bejaarden: hoewel bij velen onder hen angst voor slachtofferschap van criminaliteit een realiteit is die de kwaliteit van hun bestaan aantast, blijken de objectieve risico's zeer klein. Dit laatste kan slechts gedeeltelijk vanuit de door hen onder druk van hun angst genomen gedragspreventieve en technopreventieve maatregelen verklaard worden. Over het verband van bezorgdheid over en angst voor slachtofferschap van delicten enerzijds, met victimisatierisico's anderzijds zullen we later rapporteren.

Nog in de W.O.D.C.-enquête (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 25-27) werd een theoretische risico-analyse voorgesteld. Samenvattend kan gesteld worden dat de kans op slachtofferschap van individuele burgers met een drietal factoren samenhangt. In de eerste plaats is er de *aantrekkelijkheid* van het slachtoffer van potentiële delinquenten. Deze aantrekkelijkheid kan te maken hebben met het bezit van luxegoederen en/of met de manier waarop men met zijn bezit omspringt (koopgedrag, duidelijk zichtbaar ten toon spreiden van het bezit, bezit en gebruik van contante gelden). De aantrekkelijkheid kan ook op seksuele kenmerken (jonge vrouwen, kledinggewoonten) of op een symboolwaarde als ritueel (adolescenten met uitdagend gedrag) betrekking hebben.

Een tweede risicofactor is de *nabijheid* van het slachtoffer voor potentiële delinquenten: wie in hun nabijheid woont (geografisch aspect) of wie plaatsen bezoekt die ook door potentiële delinquenten gefrequentieerd worden (sociaal aspect) loopt in doorsnee een grotere kans op slachtofferschap. Wie in grote steden, en daarbinnen in zwakkere sociale wijken woont loopt derhalve meer risico's; de auteurs van het W.O.D.C.-rapport verwijzen in dit verband naar een onderzoek van Van der Werff, waaruit bleek dat in grote steden relatief veel mensen wonen die voor een misdrijf zijn veroordeeld. Tevens bleek dat deze (ex-)delinquenten de misdrijven waarvoor zij veroordeeld werden, meestal in hun eigen stad pleegden.¹³ Het sociale aspect heeft te maken met het uitgaansgedrag, het winkelgedrag en het gebruik van openbaar vervoer.

Wie op de aantrekkelijkheids- en/of nabijheidsschaal hoog scoort hoeft daarom nog geen slachtoffer te worden. Veel zal afhangen van zijn positie ten aanzien van de *blootstellingsfactor*. Wie met behulp van een efficiënte technopreventie de toegankelijkheid voor ongewenste bezoekers of gebruikers van zijn woning en vervoermiddelen bemoeilijkt zal verhoudingsgewijs minder vaak slachtoffer van criminaliteit worden. Dit is eveneens het geval voor wie voor een goede bescherming of bewaking van het risico zorgt: negatief spelen hier het onbeheerd laten van zijn woning, het geïsoleerd wonen, het vertoeven in situaties waar geen hulp kan worden ingeroepen of waar men van omstaanders of buurtbewoners weinig of geen hulpbereidheid en betrokkenheid moet verwachten.

12. COZIEN, C., VAN DIJK, J., *Onrustgevoelens in Nederland*, Den Haag, W.O.D.C., 1976, 31 (13).

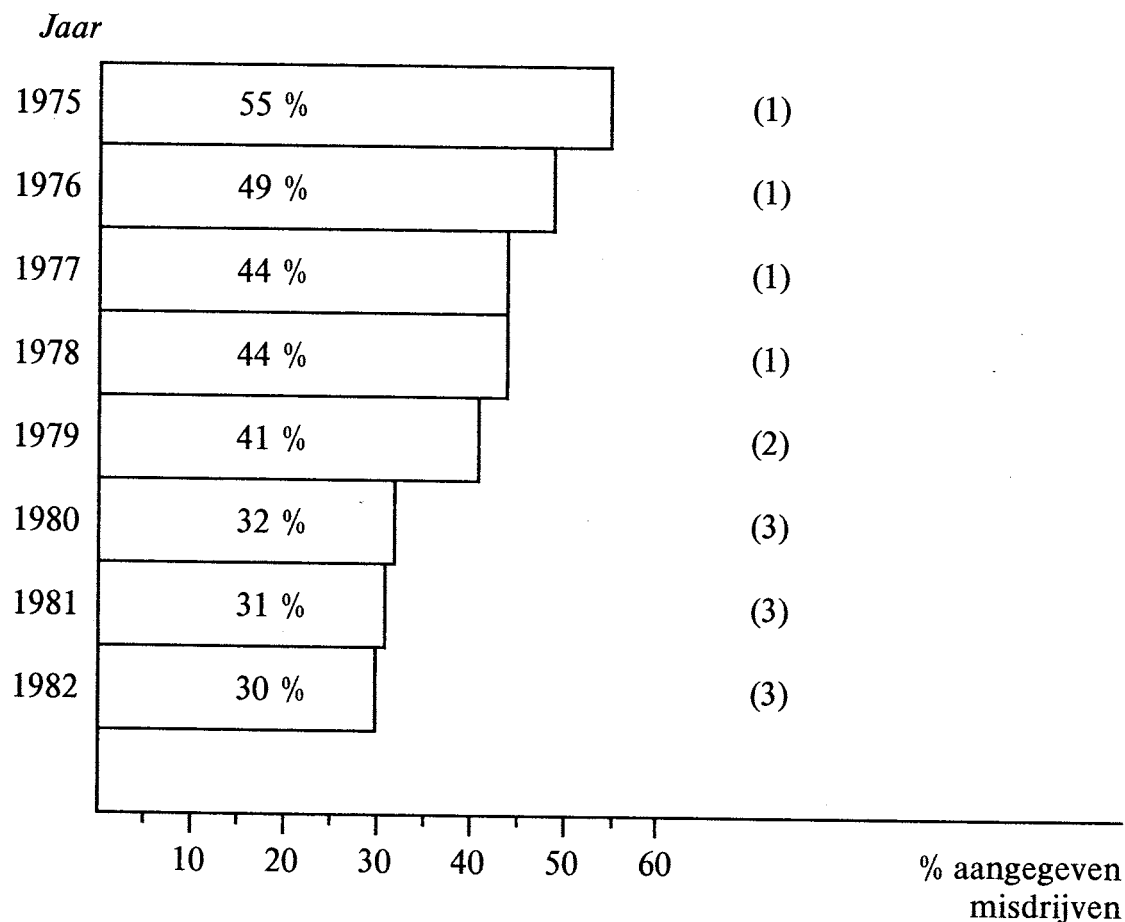
13. Ons inziens is er weinig aanleiding om te veronderstellen dat dit geografisch aspect van de nabijheidsfactor vanuit een differentiële justitiële controle zou kunnen worden wegverklaard.

Aangifte van — een gedeelte van de — kleine criminaliteit in Nederland door slachtoffers sinds 1973

1. Inleiding

Cijfers over de door de polities geregistreerde inbreuken wijken veelal sterk af van cijfers uit slachtofferenquêtes. Slechts ten dele heeft dit te maken met het feit dat de politie ook criminaliteit zonder slachtoffers registreert, bijvoorbeeld pro-actief optreden met betrekking tot delicten in de verkeerssfeer. Belangrijker zijn de aangiftebereidheid en het aangiftegedrag van — ondermeer — slachtoffers¹⁴ en het al dan niet officieel registreren van eventuele aangifte door de poli-

Figuur 1. Percentage van het aantal misdrijven waarvoor aangifte werd gedaan

1. Bron: VAN DIJK, J., STEINMETZ, C., *De W.O.D.C.-slachtofferenquêtes 1974-1979*, Den Haag, Staatsuitgeverij, 1979, blz. 33.

2. Bron: cijfers ons medegedeeld door C. STEINMETZ, W.O.D.C.

3. Bron: VAN DER HEIJDEN, A., Slachtofferschap van misdrijven in 1982, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 27 (okt. 1983), 10, Blz. 17.

14. We zullen de begrippen 'melding' en 'aangifte' door elkaar gebruiken. Bedoeld wordt telkens: het op welke manier ook ter kennis brengen van het delict aan de politie.

ties. In de Nederlandse slachtofferenquêtes worden – over 1974 en de volgende jaren – melding en registratie bevestigd.

Hieronder geven we eerst cijfers over het aantal gevallen waarin namens of door het slachtoffer tot aangifte overgegaan is, naast informatie over daarmee samenhangende daad- en persoonskenmerken.

2. *Aangifte van misdrijven*

Voor 1982 bedroeg het aantal gevallen van slachtofferschap waarbij aangifte gedaan werd 29,5 %. Van de hier bekeken delicten worden er bijgevolg zowat twee op drie *niet* aangegeven.

Zoals uit figuur 1 blijkt is het percentage meldingen vrijwel jaarlijks gedaald. Hierbij moet wel rekening worden gehouden met de wijzigingen in de samenstelling van het voorgelegde delictenpakket: sinds 1980 bijvoorbeeld werden ondermeer de delicttypen met hoge aangiftdrempel 'diefstal vanaf auto' en 'bedreigingen-geweldpleging binnenshuis' opgenomen.

Toch blijkt ook bij gelijkblijven van het voorgelegde delictenpakket de 'aangiftdrempel' geleidelijk te stijgen.

3. *Aangifte per delicttype*

Tabel 3 bevat, naargelang van het delicttype, een overzicht van de percentages van misdrijven die bij de politie gemeld worden.

Het meldingspercentage blijkt per delicttype sterk te verschillen: ernstiger delicten zoals diefstal van een auto, inbraak, diefstal van een bromfiets worden doorgaans ook aan de politie gemeld. Voor tal van delicttypen blijft het meldingspercentage evenwel bijzonder laag. Voor 'handtastelijkheden met seksuele bedoelingen' is het zeer sterk gedaald. Ook is er een minder sterke maar toch duidelijke daling van de meldingspercentages voor 'bedreigingen op straat' en voor 'aanrijding met doorrijden van de dader'. Stijgingen daarentegen zijn – met voorbehoud voor 'inbraak' – niet vast te stellen.

4. *Welke slachtoffers doen aangifte?*

Het al of niet melden heeft primair met de ernst van de *gevolgen* van het delict te maken: bij handtastelijkheden, bedreiging en doorrijden na aanrijding wordt vaker aangifte gedaan wanneer het slachtoffer een *letsel* opliep (1982: 32 % meldingen bij wel letsel tegenover 15 % bij geen letsel).

Het aangiftepercentage ligt overigens hoger naarmate het om ernstiger letsels gaat (Buiel, 1982, 34). Verder ligt het hoger wanneer bij bedreiging een *wapen* gebruikt werd (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 37-38), en wanneer deze *overdag* gebeurde (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 37; Buiel, 1982, 37). Naarmate de *waarde* van het gestolene stijgt, geven ook meer slachtoffers het feit aan (1982: 6 % meldingen bij waarde beneden de 25 gulden tegenover 83 % bij een waarde van minstens 500 gulden), en aangifte volgt ook vaker naarmate het *schadebedrag* bij vernieling en bij doorrijden na aanrijding hoger ligt (1982: 8 % meldingen bij schade beneden de 25 gulden tegenover 39 % bij een schade van min-

Tabel 3. De aangifte van misdrijven per delicttype sinds 1973

Delicttype:	Jaar:	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
		(1)	(2)	(2)	(2)	(2)	(2)	(3)	(4)	(4)	(4)
Diefstal van fiets		66	67	70	71	64	67	63	59	59	61
Diefstal van bromfiets		89	97	79	89	100	91	83	80	75	93
Diefstal van personenauto		92	91	90	91	100	95	81	92	93	90
Diefstal uit auto		57	70	57	66	64	65	65	64	62	62
Diefstal vanaf auto		—	—	—	—	—	—	—	15	17	14
Diefstal van portemonnaie of portefeuille		61	63	47	55	47	49	53	54	53	49
Inbraak thuis (particulieren)		83	81	82	81	85	83	81	88	90	84
Overige diefstal		—	—	—	—	—	—	—	30	20	19
Beschadiging van auto		—	—	—	—	—	—	—	20	20	18
Overige vernielingen		—	—	29	26	26	26	20	21	22	22
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen buitenshuis		—	—	30	29	15	17	12	18	12	4
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen binnenshuis		—	—	—	—	—	—	—	2	5	4
Bedreiging of geweldpleging buitenshuis (excl. seks. bed.)		34	32	35	26	25	29	25	25	24	21
Bedreiging of geweldpleging binnenshuis (excl. seks. bed.)		—	—	—	—	—	—	—	33	27	21
Exhibitionisme		—	—	—	—	—	—	—	23	16	12
Aanrijding buiten schuld met doorrijden dader		41	68	41	40	33	30	37	26	33	24
Aanrijding buiten schuld door motorrijwiel of -voertuig		53	48	44	51	45	—	—	—	—	—

1. Bron: BUIKHUISEN, W., *Registered and Non-Registered Crime*, Den Haag, W.O.D.C., 1975, blz. 5.

2. Bron: VAN DIJK, J., STEINMETZ, C., *De W.O.D.C.-slachtofferenquêtes 1974-1979*, Den Haag, Staatsuitgeverij, 1979, blz. 33.

3. Bron: cijfers ons medegedeeld door C. STEINMETZ, W.O.D.C.

4. Bron: VAN DER HEIJDEN, A., Slachtofferschap van misdrijven in 1982, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 27 (okt. 1983), 10, blz. 17.

stens 500 gulden).¹⁵ Tevens liggen de aangiftepercentages bij wat *oudere* slachtoffers doorgaans hoger (1982: 25 % meldingen bij 15-19 jaar tegenover 38 % bij 65 jaar en ouder). In regel is er geen verschil naargelang van het geslacht, en de verbanden die men vroeger her en der nog met de urbanisatiegraad, respectievelijk de gemeentegrootte vond, blijken te vervagen.

Het genomen hebben van *preventieve maatregelen* tenslotte blijkt bij slachtofferschap van delicten wat aangifteverhogend te werken (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 37. Zie ook Buiel, 1982, 36).

15. Cijfers uit: VAN DER HEIJDEN, 1983, blz. 19.

5. *Reden(en) van niet-aangifte bij de politie*

Slechts één delict op drie wordt aan de politie gemeld. Om welke belangrijkste reden bleven de overige misdrijven ongemeld? Op volgende pagina vindt men in tabel 4 een overzicht met betrekking tot 1982 (Van der Heijden, 1983, 20).

Hieruit blijkt dat in veel gevallen het slachtoffer het delict niet ernstig genoeg vond om het misdrijf te melden (40 %). Ook menen velen (24 %) dat aangifte geen zin heeft, dat deze toch niets zou uithalen: er mag worden aangenomen dat dit antwoord – onder meer – te maken heeft met een door het slachtoffer laag ingeschatte opsporingsbereidheid, opsporingsinzet en/of -capaciteit van de politie.

De overige motiveringen voor niet-aangifte worden verhoudingsgewijs minder vaak genoemd. Dat de dader onbekend is (5 %) blijkt een vrij belangrijke reden bij doorrijden na aanrijding en bij beschadiging van de eigen auto. De afwezigheid van bewijsgegevens (5 %) speelt sterk bij doorrijden na aanrijding en bij inbraak. Bij dit laatste speelt ook de verwachting (5 %) – eventueel de ervaring – mee dat de politie er toch niets aan doet. Het zelf opgelost hebben van de zaak (5 %) speelt sterker bij handtastelijkheden binnenshuis en bij bedreigingen (vooral binnens- maar toch ook nog buitenshuis).

Verbaliseringsgedrag van de politie

1. Inleiding

Zowat twee derde van de hier bekeken kleine criminaliteit wordt niet aan de politie gemeld. Daardoor blijft zij tot het 'dark number' behoren. Wat gebeurt met de gevallen waarin wel aangifte gedaan wordt? Maakt de politie hiervan een proces-verbaal op, zodat dergelijke delicten daardoor een kans maken wel in de officieel geregistreeerde criminaliteit terecht te komen? Hieronder geven wij een gedeeltelijk antwoord.

2. Verbalisering van gemelde misdrijven

Op een indirecte manier kunnen slachtofferenquêtes bijdragen tot informatie over het verbaliseringsgedrag van de politie, en daardoor ook tot een beter inzicht in de produktievoorwaarden van de officiële criminaliteitsstatistiek. Sinds 1977 (slaande op het jaar 1976) werd aan de slachtoffers die een delict aan de politie hadden gemeld, gevraagd of zij naar aanleiding daarvan een aangifteformulier of proces-verbaal hebben ondertekend. Het percentage van het aantal meldingen waarvoor zulk formulier of p.v. werd opgemaakt evolueerde zoals in figuur 2 is uitgetekend.

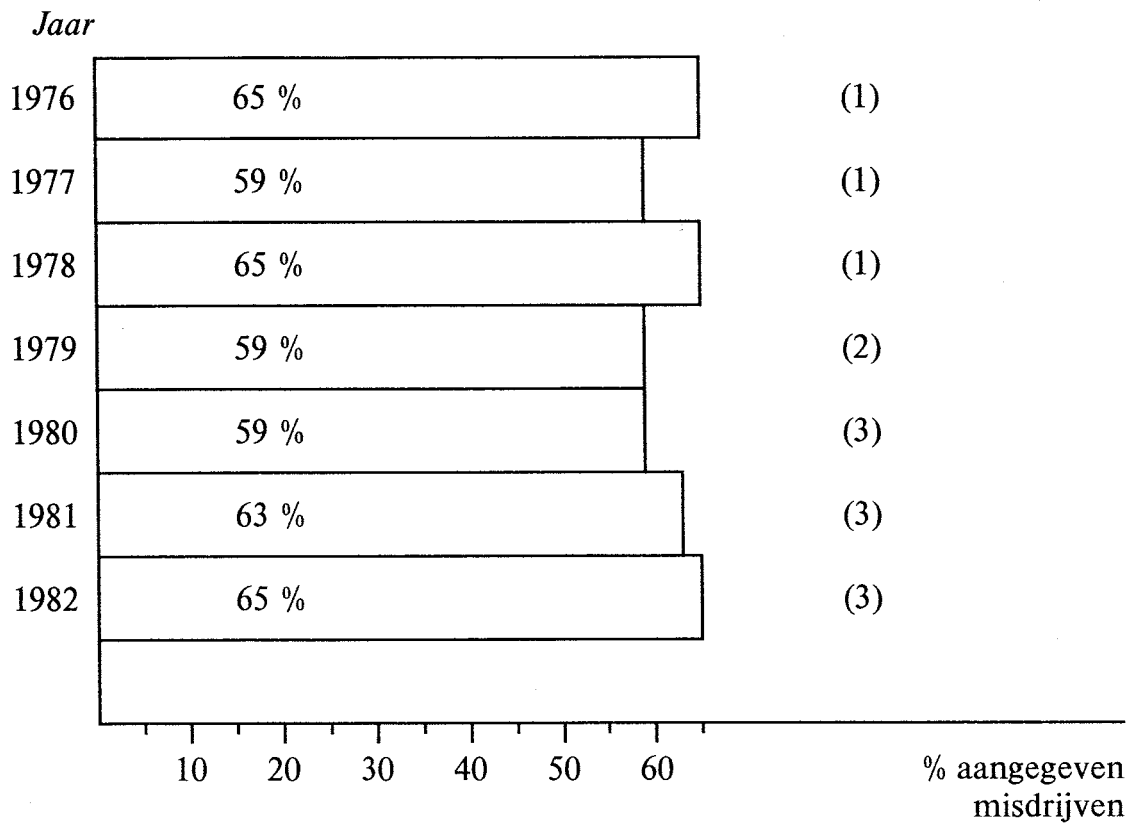
Globaal gezien blijkt dat zo'n 35 tot 40 % van de meldingen niet officieel worden geregistreerd. Rekening gehouden met het feit dat maar 1 op 3 van de door het slachtoffer vastgestelde delicten wordt aangegeven, betekent dit dat hooguit 20 % van dergelijke delicten officieel geregistreerd worden. Er mag hier immers worden aangenomen dat de politie slechts zelden via een andere weg tot een officiële registratie zal komen.

Tabel 4. Niet aan de politie gemelde misdrijven naar belangrijkste reden van niet-aangifte, 1982

Delicttype	%													absoluut
	Niet de moeite waard, niet ernstig genoeg	Heeft geen zin, haalt toch niets uit	Zelf opgelost, onderling geregeld	Dader was familie of bekende	Durfde niet	Geen bewijs	Dader onbekend	Vervoer-Frame-middel nr. niet op fiets niet bekend	Politie doet niets	Politie overbelast	Andere reden	Misdrijven niet bij de politie bekend		
Totaal	40,2	23,5	4,6	1,9	0,8	5,1	5,3	0,9	0,6	4,7	1,3	11,0	3.818	
waaronder:														
Diefstal van fiets	11,1	46,9	3,7	0,9	-	2,4	1,1	5,3	6,9	5,9	2,7	13,0	241	
Diefstal van bromfiets (1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Diefstal van personenauto (1)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Diefstal uit auto	43,4	29,5	-	-	-	2,0	3,4	7,9	-	2,3	-	11,4	84	
Diefstal vanaf auto	51,8	24,0	0,5	0,4	0,5	3,9	4,7	-	-	4,5	2,0	7,4	464	
Diefstal van portemonnaie of portefeuille	20,9	38,7	5,9	4,7	-	7,7	6,0	-	-	2,5	0,6	12,4	119	
Inbraak thuis (particulieren)	20,7	16,1	1,7	5,7	-	10,6	1,8	-	-	29,4	-	3,9	36	
Overige diefstal	50,9	23,6	2,8	0,7	0,2	3,5	2,1	-	-	3,2	1,7	11,4	495	
Beschadiging van auto	35,8	26,2	2,5	1,8	0,2	8,5	9,9	-	-	5,9	1,0	7,9	839	
Overige vernielingen	47,6	18,2	2,9	2,8	1,7	4,9	6,6	-	-	4,8	1,4	8,4	509	
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen buitenshuis	38,5	25,3	5,4	1,9	6,1	2,3	2,1	-	-	4,8	-	13,7	89	
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen binnenshuis	41,3	14,5	18,2	7,3	2,0	1,8	0,9	-	-	1,2	1,6	11,1	162	
Bedreiging of geweldpleging buitenshuis (excl. seks. bed.)	41,4	11,6	10,7	2,2	2,3	3,2	2,3	-	-	8,0	0,8	16,3	234	
Bedreiging of geweldpleging binnenshuis (excl. seks. bed.)	43,0	13,8	19,2	4,1	0,3	2,3	3,0	-	-	1,7	1,5	10,8	208	
Exhibitionisme	42,5	12,3	1,2	-	2,3	1,5	3,3	-	-	5,0	1,9	28,6	161	
Aanrijding buiten schuld met doorrijden dader	26,5	25,5	4,3	0,8	-	12,5	10,5	-	-	3,0	0,4	12,6	171	
Aanrijding buiten schuld door motorrijwiel of -voertuig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

1. Voor bromfietsdiefstal en autodiefstal waren de absolute cijfers te klein om voldoende nauwkeurige percentages te berekenen.
Bron: VAN DER HEIJDEN, A., Slachtofferschap van misdrijven, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 27 (okt. 1983), 10, staat 16.

Figuur 2. Percentage van het aantal meldingen waarvoor aangifteformulier of p.v. ondertekend werd

1. Bron: VAN DIJK, J., STEINMETZ, C., *De W.O.D.C.-slachtofferenquêtes 1974-1979*, Den Haag, Staatsuitgeverij, 1979, blz. 42.
2. Bron: cijfers ons medegedeeld door C. STEINMETZ, W.O.D.C.
3. Bron: VAN DER HEIJDEN, A., *Slachtofferschap van misdrijven in 1982, Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 27 (okt. 1983), 10, blz. 20.

3. Verbalisering per delicttype

Uit tabel 5 blijkt dat het percentage officieel vastgelegde aangiftes per delicttype varieert; het is laag bij vernielingen en bij bedreigingen, en hoog bij diefstal uit een auto en bij inbraak. Klaarblijkelijk gaat de politie bij het maken van een proces-verbaal selectief te werk.

Uit een vergelijking van tabel 5 met tabel 3 blijkt dat er een vrij sterk parallelisme tussen aangifte- en verbaliseringsdrempel bestaat. Delicttypen waarvan een relatief klein gedeelte bij de politie wordt gemeld vertonen tevens een grote uitval in de fase van de politionele registratie, en ook het omgekeerde is waar. Een uitzondering op deze 'regel' vormt alleen het delicttype 'handastelijkheden' (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 53). Op deze wisselwerking tussen aangifte en verbalisering wordt in de publikatie van Van Dijk en Steinmetz (1979, 52-58) nader ingegaan.

Tabel 5. Het opstellen van een aangifteformulier of proces-verbaal per gemeld delicttype sinds 1976

Delicttype:	Percentage van het aantal meldingen waarvoor een aangifteformulier of p.v. werd opgesteld							
	Jaar:	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982
		(1)	(1)	(1)	(2)	(3)	(3)	(3)
Diefstal van fiets		68	62	70	61	64	75	75
Diefstal van bromfiets		90	80	83	67	(4)	(4)	(4)
Diefstal van personenauto		86	58	74	79	(4)	(4)	(4)
Diefstal uit auto		80	77	80	92	94	86	84
Diefstal vanaf auto		—	—	—	—	55	56	68
Diefstal van portemonnaie of portefeuille		54	58	61	56	60	69	71
Inbraak thuis (particulieren)		74	68	77	72	78	80	78
Overige diefstal		—	—	—	—	55	55	60
Beschadiging van auto						56	56	56
Overige vernielingen		44	37	53	41	34	33	38
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen buitenshuis		82	48	33	37	(4)	(4)	(4)
Handtastelijkheden met seksuele bedoelingen binnenshuis		—	—	—	—	(4)	(4)	(4)
Bedreiging of geweldpleging buitenshuis (excl. seks. bed.)		28	29	45	30			
Bedreiging of geweldpleging binnenshuis (excl. seks. bed.)		—	—	—	—	33	38	39
Exhibitionisme		—	—	—	—	(4)	(4)	(4)
Aanrijding buiten schuld met doorrijden dader		—	—	—	63	59	63	65
Aanrijding buiten schuld door motorrijwiel of -voertuig		61	61	—	—	—	—	—

1. Bron: VAN DIJK, J., STEINMETZ, C., *De W.O.D.C.-slachtofferenquêtes 1974-1979*, Den Haag, Staatsuitgeverij, 1979, blz. 42.

2. Bron: cijfers ons medegedeeld door C. STEINMETZ, W.O.D.C.

3. Bron: VAN DER HEIJDEN, A., Slachtofferschap van misdrijven in 1982, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 27 (okt. 1983), 10, blz. 21.

4. Voor bromfietsdiefstal, autodiefstal, handtastelijkheden (binnens- en buitenshuis), exhibitionisme waren de absolute cijfers te klein om voldoende nauwkeurige percentages te berekenen.

4. Factoren die de verbaliseringsbeslissing beïnvloeden

De criteria die een rol spelen bij de beslissing van de Nederlandse politie om wel of geen proces-verbaal of aangifteformulier op te stellen blijken in het verlengde te liggen van de criteria die slachtoffers hanteren bij de beslissing om wel of geen aangifte te doen (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 45). Zo wordt de aangifte vaker in een officiële registratie omgezet wanneer er bij handtastelijkheden, bedreiging of doorrijden na aanrijding *letsels* zijn (1982: 55 % registratie tegenover 46 %), wanneer bij diefstal de *waarde* van het gestolene hoger ligt (1982: 55 % bij diefstal voor minder dan 100 gulden tot 91 % bij diefstal voor minstens 500 gulden) of wanneer het *schadebedrag* bij vernieling of bij doorrijden na aanrijding groter is (1982: van 38 % bij schade beneden de 100 gulden tot 71 % bij minstens 500 gul-

den).¹⁶ Voor een officiële registratie ligt de selectiedrempel soms wel hoger dan voor de eraan ten gronde liggende aangifte. Gezien het ondubbelzinnig karakter van de meeste in de enquête opgenomen misdrijven blijkt uit bovenstaande gegevens dat de politie, omwille van de geringe ernst, een aantal delicten in feite decriminaliseert.

Naast de *ernst* van het delict – zoals deze aan de hand van de aan- of afwezigheid van letsels werd geapprecieerd – en het bedrag van het gestolene of van de schade, spelen ook andere factoren. Niet alle worden door middel van de slachtofferenquêtes in beeld gebracht: zo mag worden aangenomen dat ook de door de politie ingeschatte *bewijsbaarheid* van de zaak, en de *absorptiecapaciteit* van de politie een rol spelen.¹⁷

Over andere factoren vindt men in de enquêteresultaten wel informatie. Zo stelden Van Dijk en Steinmetz (1969, 44) vast dat bij de vernieling ook de *wijze van melden* aan de politie een rol speelt.¹⁸ Voorzover voor dit delict aangifte gedaan wordt, gebeurt dat in 43 % van de gevallen telefonisch; bij deze manier van melden wordt minder vaak tot officiële registratie overgegaan. Wanneer men *verzekerd* is daarentegen wordt eerder een proces-verbaal opgemaakt. Men mag aannemen dat de druk hiertoe vanuit het slachtoffer in deze gevallen ook sterker zal zijn. De feitelijke handelingsvrijheid van de politie is dan wat ingeperkt.

Ook bij diefstal uit de auto leiden telefonische meldingen minder vaak tot een officiële registratie, tevens hebben aangevers uit de hogere milieus iets minder vaak een proces-verbaal ondertekend (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 45). Wat dit laatste betreft dient opgemerkt dat dit bij andere delicttypen andersom ligt. Globaal gezien is er geen uitgesproken samenhang van leeftijd, geslacht of sociale achtergrond van de aangevers en de verbaliseringsbeslissing (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 47).¹⁹ De verbaliseringsbeslissing hangt deels nog wel met de gemeentegrootte samen; in de plattelandsgemeenten blijkt het aantal meldingen waarvan een proces-verbaal is opgemaakt vrij laag, terwijl hogere registratiepercentages vooral in de grote steden worden aangetroffen (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 46-47; Van der Heijden, 1983, 21). Een mogelijke verklaring is dat de politie in kleinere gemeenten door een grotere bekendheid met de plaatselijke bevolking vaker voor een informele oplossing kan zorgen (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 46-47).

16. Cijfers uit: VAN DER HEIJDEN, blz. 22.

17. In beginsel zal het verband tussen absorptiecapaciteit en verbaliseringsbeslissing positief zijn. Evenwel kan het verbaliseringspercentage, met het oog op het tot stand brengen van argumentatie voor pleidooien voor personeelsuitbreiding bewust opgevoerd worden.

18. Voor informatie over de wijze van aangifte doen zie: VAN DIJK en STEINMETZ, 1979, blz. 43 en BUIEL, 1982, blz. 43. In laatstvermelde publikatie vindt men ondermeer ook informatie over de wijze waarop het delict bij de politie bekend werd (zelf aan de politie gemeld/door iemand anders gemeld/door politie zelf ontdekt), terwijl men in de *Maandstatistiek* (1983, nummer 6, blz. 16) informatie over de (on)tevredenheid van de slachtoffers over de bejegening en de afhandeling door de politie vindt.

19. Voor de meer recente periode ligt dit wellicht toch wat anders. Zo concludeert VAN DER HEIJDEN (1983, blz. 11 en 20) dat personen van minstens 65 jaar in het algemeen minder vaak tot ondertekening komen.

Slotbesprekingen

Tot zover een overzicht van Nederlandse slachtofferenquêtes. Daaruit blijkt dat over verloop van één jaar zowat één Nederlander op drie slachtoffer van minstens één van de in de enquêtering voorgelegde delicten werd. De kans op victimisering heeft met een aantal sociobiografische en meer situationele factoren te maken: aan de hand hiervan kunnen voor specifieke groepen victimisatierisico's worden berekend.

De kans dat het slachtoffer bij de politie melding van het delict maakt bedraagt zowat één op drie, waarna de politie in twee gevallen op drie tot schriftelijke registratie overgaat. Een en ander verschilt overigens sterk naargelang van het delicttype, en er is ook een evolutie over verloop van tijd; slachtofferschap en verbalisering van meldingen nemen geleidelijk toe, maar het percentage meldingen zelf daalt geleidelijk.

In enkele publikaties wordt een afzonderlijk hoofdstuk gewijd aan een vergelijking van de enquêtegegevens met de C.B.S.-statistieken over de ter kennis van de politie gekomen misdrijven (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 59-70; Buiel, 1982, 47-56). In de W.O.D.C.-studie wordt daarbij ook uitdrukkelijk bij eventuele schommelingen in, en determinanten van, de verbaliseringsdrempels stilgestaan.

Uit de verschillende aandachtspunten signaleren we alleen dat naast de filters op het niveau van het melden en op het niveau van de verbalisering van aangiften er ook nog een verdere administratieve filtering door de politie gebeurt. Deze verkleint nog de betrouwbaarheid als graadmeter van de criminaliteit van de C.B.S.-statistieken over de ter kennis van de politie gekomen misdrijven. Van de omvang van de criminaliteit geeft de politiestatistiek een volledig onjuist beeld.

Verder wordt de bruikbaarheid van zulke statistieken als graadmeter van het activiteitsniveau van de (justitiële) politie op grond van een aantal argumenten sterk betwijfeld. Tenslotte worden ook oplossingspercentages een weinig betrouwbare informatiebron over het activiteitsniveau of de effectiviteit van de justitiële politie geacht (Van Dijk en Steinmetz, 1979, 59-70). Een en ander valt echter te ver buiten de opzet van deze bijdrage om hier uitvoeriger te worden behandeld.

Lijst van geraadpleegde publikaties

Bijlage VIII van het *Jaarverslag Openbaar Ministerie 1980*.

Bijlage VIII van het *Jaarverslag Openbaar Ministerie 1982*.

Buiel, I., *Slachtoffers van misdrijven 1980*, Den Haag, Staatsuitgeverij, 1982, 78.

Buikhuisen, W., *Registered and Non-Registered Crime. An Essay About Data Published bij the C.B.S. and Supplementary Polls*, The Hague, W.O.D.C., 1975, 22.

Slachtoffers van misdrijven 1980, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 25 (sept. 1981), 9, 24-34.

Slachtoffers van misdrijven. Aangifte van misdrijven in 1981, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 27 (juni 1983), 6, 8-16.

Slachtoffers van misdrijven, Den Haag, Staatsuitgeverij, 1983, 70.

Van der Heijden, A., Huijs, H., *Slachtoffers van misdrijven. Nadere analyse van*

1980 en eerste resultaten van 1981, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 26 (aug. 1982), 8, 38-44.

Van der Heijden, A., Slachtofferschap van misdrijven in 1982, *Maandstatistiek politie, justitie en brandweer*, 27 (okt. 1983), 10, 8-22.

Van Dijk, J., Steinmetz, C., *De W.O.D.C.-slachtofferenquêtes 1974-1979*. Verslag van een jaarlijks onderzoek naar de omvang en aard van de kleine criminaliteit in Nederland, de bereidheid van de bevolking om delicten bij de politie aan te geven en het verbaliseringsbeleid van de politie, Den Haag, Staatsuitgeverij (W.O.D.C.-rapport 13), 1979, 79.

Van Dijk, J., Steinmetz, C., *De W.O.D.C.-slachtofferenquêtes 1974-1979*, Bijlagen, Den Haag, W.O.D.C., 1980, 102.

Van Dijk, J., Steinmetz, C., *The Burden of Crime on Dutch Society, 1973-1979*, The Hague, Ministry of Justice, 1980, 47.

Van Dijk, J., Vianen, A., *Omvang en ontwikkeling van de criminaliteit*. Slachtofferenquêtes 1974-1977, Den Haag, W.O.D.C., 1977, 43 en 37 (afzonderlijk gepubliceerde bijlagen).

Verduidelijkingen en ontbrekende informatie werden ons verstrekt door C. Steinmetz (W.O.D.C.) en A. Van der Heijden (C.B.S.). Daarvoor hierbij onze oprechte dank. Wie zich in slachtofferenquëtering in Nederland wil verdiepen raadplege ook: Fiselier, J., *Slachtoffers van delicten*, Een onderzoek naar verborgen criminaliteit, Utrecht, *Ars Aequi*, 1978, 303.